

держави, а в якості її загроз розглядаються такі, як зниження конкурентоспроможності виробництва, інвестиційної та інноваційної активності, науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; порушення процесів відтворення та критичний стан основних засобів, відсутність здійснення в необхідних обсягах інноваційно-інвестиційної діяльності; критична залежність національної економіки від кон'юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку тощо.

Критерієм визначення оптимального варіанту реформування підприємства є забезпечення балансу суспільних інтересів щодо його розвитку з урахуванням вимог економічної безпеки [3].

Висновки

На сучасному етапі завершення активних процесів реформування відносин власності при визначенні переліку об'єктів, призначених для приватизації, слід керуватися не тільки фіскальними інтересами поповнення бюджету, а за-

стосовувати більш виважений підхід, котрий передбачає необхідність обґрунтування доцільності приватизації об'єкта порівняно з його функціонуванням у суспільному секторі (за умови посилення управління), визначення потрібних обсягів інвестицій та джерел їх формування; надходжень до бюджету (з урахуванням ринкової кон'юнктури) тощо.

Література

1. Проект Закону України «Про Державну програму приватизації на 2007–2009 роки» <http://www.spfu.gov.ua>
2. Проект Закону України «Про Державну програму приватизації на 2010–2014 роки» <http://www.spfu.gov.ua>
3. Методичні рекомендації щодо прогнозування наслідків та оцінки впливу на стан економічної безпеки держави приватизації деяких категорій підприємств / <http://www.spfu.gov.ua>
4. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про забезпечення національних інтересів і національної безпеки у сфері приватизації та концептуальні засади їх реалізації» / Урядовий кур'єр. – 2008. – №52. – С. 11.

О.Л. ФРАНЧЕНКО,
аспірантка, НДЕІ

Використання заощаджень населення в інвестування економіки країни через структури фондового ринку

У статті обґрунтовано необхідність використання заощаджень населення в інвестування економіки країни, запропоновано розширити спектр напрямів залучення таких коштів через структури фондового ринку та наведено схему процесу трансформації заощаджень населення в інвестиції.

В статье обоснована необходимость использования сбережений населения в инвестирование экономики страны, предложено расширить спектр направлений заимствования таких средств через структуры фондового рынка, а также представлена схема процесса трансформации сбережений населения в инвестиции.

Article justified the need to use the savings in investment economy proposed to expand the range of borrowing of funds through the stock market, and also represented schema transformation savings in investment.

Постановка проблеми. Підтримка необхідного рівня макроекономічної рівноваги на сучасному етапі економічного розвитку нашої країни неможлива без залучення в народне господарство певного обсягу інвестиційних ресурсів. Поширена думка сьогодні – залучення іноземних інвестицій, і зовсім мало приділено уваги можливості залучення внутрішніх кош-

тів, які в останні роки акумулюються с послідуочим інвестуванням або за кордон, або хоч і всередині країни, але в традиційно безпечні об'єкти. Таке розміщення зрозуміле, адже інвестування в розвиток економіки нашої країни не має гарантій ані з боку законодавства, ані стабільності в економічному відношенні. В досвіді більшості країн з розвинутою економікою внутрішні інвестиції становлять чималу частку оборотного капіталу держави. Для отримання змін у залученні внутрішніх інвестицій потрібно удосконалити механізми трансформації заощаджень населення та надати останньому гарантій. Це стимулюватиме внутрішнього інвестора.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Заощадження населення відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку суспільства. Одним із перших, хто розробляв наукові уявлення про заощадження як економічне поняття, був А. Сміт. Він стверджував, що «кожен марнотрат є ворогом суспільного блага, а будь-яка ощадна людина – суспільним благодійником».

Теоретичні основи сутності дефініції заощаджень досліджувалися іноземними та вітчизняними науковцями. Серед них хотілося б виділити праці таких вчених, як О. Мамедов, О.М. Мозговий, М. Алексеенко, В.В. Булатов, М.П. Денисен-

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

ко, С.Ю. Рябчикова, О.В. Зав'ялова, І.І. Калініченко, О.Д. Литвиненко, С. Панчишин, М. Савлук та інші.

Метою даної **статті** є дослідження механізму використання заощаджень населення в інвестиції через структури фондового ринку та побудова схеми процесу трансформації заощаджень населення в інвестиції.

Виклад основного матеріалу. Динамічний розвиток сучасної економіки важко уявити без масштабної інвестиційної діяльності. Водночас розміри інвестиційної активності в країні визначаються обсягом заощаджень. В економічній науці незаперечним є факт, що заощадження – єдине джерело інвестиційних ресурсів. Якщо, наприклад, дотримуватись логіки Дж.М. Кейнса, дохід можна визначити двоюко: як суму споживання та заощадження або як суму видатків на споживчі блага та інвестиції. Тому рівність інвестицій і заощаджень очевидна й «впливає із двостороннього характеру угод між виробником, з одного боку, та споживачем чи покупцем капітальних благ – з іншого» [1, с. 118]. Для змішаної відкритої економіки ця тотожність зберігає свою силу з тією лише відмінністю, що категорію «заощадження» тлумачать дещо ширше, як суму чотирьох компонентів: заощаджень населення (домогосподарств), фірм, уряду (у формі чистих податків) та іноземних заощаджень. Високий рівень кореляції між заощадженнями та інвестиціями демонструють і результати статистичних досліджень, відомі в економічній теорії як загадка Фельдштейна – Горіоки [2, с. 194–195].

Таким чином, дефініція «заощадження» є ще досить розпливчатою. З одного боку, це невикористана частина грошового доходу за певний період, а з іншого – заощадження, накопичуючись, утворюють фінансові активи сім'ї як частину загального її багатства. Вважаємо за необхідне надати авторське бачення досліджуваної категорії. На нашу думку, заощадження – це частина грошових коштів фізичних та юридичних осіб, яка нагромаджується шляхом одночасного збільшення доходів та скорочення поточних потреб на споживання в перспективі задоволення майбутніх потреб направлених на соціально-економічний розвиток особистості. Основною відмінністю запропонованого визначення є те, що окрім населення дане визначення враховує ще й юридичних осіб, в яких формується значна частина фінансових ресурсів.

Основними елементами заощаджень доцільно вважати:

- внески та депозити в банках;
- фінансові ресурси у готівковій формі, які перебувають у розпорядженні населення;
- вкладення населення в цінних паперах;
- заощадження коштів населення в наявній валюті;
- резерв страхових внесків населення.

Заощадження населення є одним із основних джерел надходження коштів на грошовий ринок та одночасно фактором економічного зростання. Зважаючи на зазначене, необхідно дослідити класифікацію заощаджень.

За формою нагромадження вартості заощадження поділяються на грошові, натуральні та фінансові активи [3, с. 4;

4, с. 27]. В іншій економічній літературі виокремлюють: валові внутрішні заощадження, чисті (валові) національні заощадження, чисті (валові) урядові заощадження, чисті (валові) приватні заощадження [5, с. 177–181; 7, с. 7]. Заощадження в частині нагромадження нефінансових активів включають нагромадження основного капіталу та приріст запасів матеріальних оборотних коштів [8, с. 174].

За терміном розміщення заощадження поділяють на коротко-, середньо- та довгострокові. Короткострокові заощадження формуються в основному у вигляді готівки. До середньострокових заощаджень відносять вкладення у високоліквідні товарно-матеріальні цінності або в іноземну валюту. Натомість довгострокові заощадження розміщуються, як правило, в нерухоме майно, цінні папери та послуги фінансових посередників [4, с. 175].

Заощадження також поділяли на мотивовані та немотивовані. З цього приводу деякі вчені зазначали, що доощадливості нас спонукає бажання поліпшити своє становище... Більшість людей прагнуть поліпшити становище, збільшуючи своє майно. Це – найбільш звичний і найпростіший засіб; а найнадійніший спосіб примножити своє багатство – заощадження, так, Дж.М. Кейнс зазначав, що «е, взагалі кажучи, вісім основних стимулів або цілей суб'єктивного характеру; всі вони спонукають людей утримуватися від витрачання одержаного доходу» [1, с. 220]. Перелічимо ці вісім мотивів Кейнса, вказавши поряд, як їх визначає сьогодні економічна наука.

1. Створити резерв на випадок непередбачених обставин – застережний мотив.

2. Забезпечити майбутнє (наприклад, подбати про старість, освіту дітей), оскільки співвідношення між доходами людини (сім'ї) та її потребами змінюється упродовж життя – мотив життєвого циклу.

3. Забезпечити собі дохід у формі процента і скористатися зростанням цінності майна, оскільки більшому реальному споживанню у майбутньому віддають перевагу над меншим поточним споживанням – мотив міжчасового заміщення.

4. Отримати можливість поступово збільшувати свої видатки у майбутньому, що відповідає поширеному підсвідомому бажанню бачити в майбутньому поступове підвищення свого життєвого рівня – мотив поліпшення.

5. Насолоджуватися почуттям незалежності та свободою дій, навіть якщо немає чітких планів чи намірів – мотив незалежності.

6. Забезпечити можливості маневру для здійснення ризикових чи ділових операцій – мотив підприємництва.

7. Залишити спадок – мотив спадку.

8. Задовольнити почуття скнарості, тобто нічим необґрунтований, але стійкий спротив самому фактові витрачання грошей – мотив жадібності.

Варто зазначити, що кількість видів заощаджень, які можуть формуватися в суспільстві перш за все залежать від факторів, які впливають на їх рівень. Вважаємо, що є чотири групи факторів: політичні, економічні, демографічні, соціальні (рис. 1).

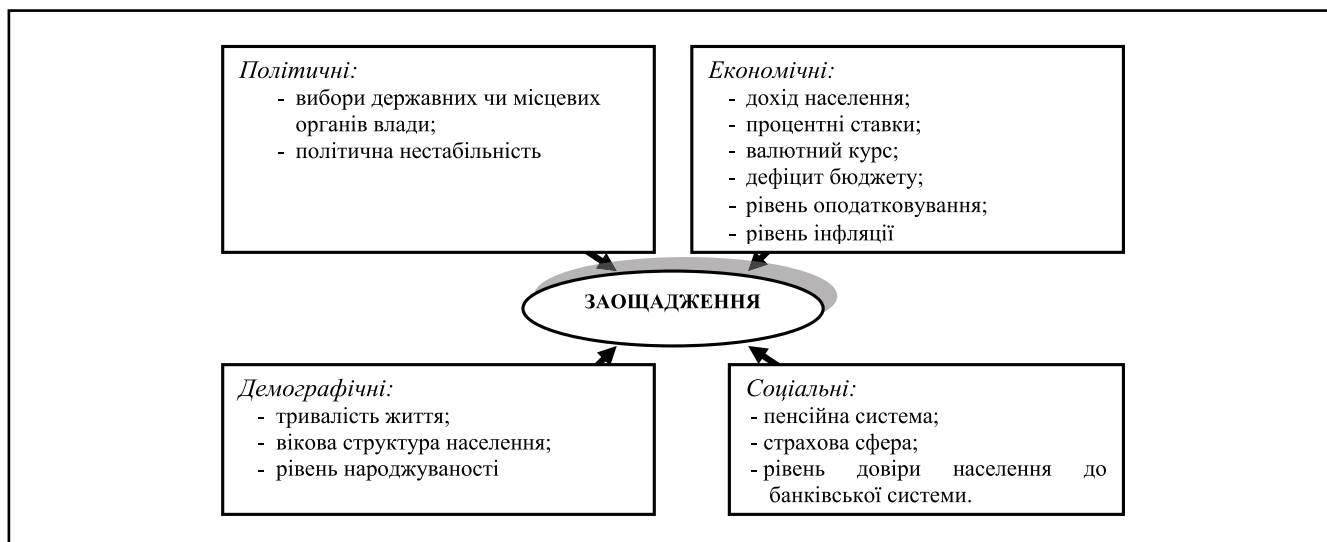

Рисунок 1. Фактори впливу на заощадження населення

* Складено автором.

Виходячи з представленого рис. 1, доцільно зауважити, що всі перераховані фактори значно впливають на заощадження та сферу де вони формуються. Виходячи із зазначеного на нашу думку, класифікацію заощаджень можна представити таким чином:

1. За формою: документарні заощадження; недокументарні заощадження.
2. За терміном: короткострокові заощадження, довгострокові заощадження.
3. За джерелом походження: спадкові заощадження; виграшні заощадження; інвестиційні заощадження.
4. За національною приналежністю: іноземні заощадження, вітчизняні заощадження.
5. За формою існування: готівкові заощадження, депозитні заощадження.
6. За галузю нагромадження: заощадження домогосподарств; заощадження фірм; заощадження держави.
7. За характером мобілізації: організовані заощадження; неорганізовані заощадження.
8. За сферою обігу: зовнішні заощадження; внутрішні заощадження.
9. За мірою легалізації: офіційні заощадження; неофіційні заощадження.
10. За ступенем розвитку: мотивовані; немотивовані.
11. За характером вираження: номінальні; реальні.
12. За рівнем розвитку індивіда: добровільні; вимушені.

Запропонована класифікація дає можливість стверджувати, що дефініція «заощадження» має досить розгалужену класифікацію. Такий авторський підхід відрізняється від попередніх більшою деталізацією та групуванням ознак й дає змогу визначити роль заощаджень у розвитку фондового ринку нашої країни.

В Україні проблема залучення коштів населення в економіку має загальнодержавне значення. Останнім часом вітчизняні підприємства та установи корпоративного сектору,

особливо найактивніші фінансові посередники – банки все частіше звертаються за додатковими ресурсами до зовнішніх ринків, чому, безперечно, сприяє активний розвиток глобалізаційних процесів у фінансовій сфері та інтеграція України до світових фінансових ринків. Однак такі запозичення суттєво збільшують частку боргів банківських установ і нефінансових корпорацій у структурі валового зовнішнього боргу держави, а тому можуть містити значні ризики з точки зору збільшення залежності вітчизняного фінансового сектору від іноземного капіталу, бути джерелом загрози різких змін у кон'юктурі зовнішніх фінансових ринків чи навіть спричинити дію негативних наслідків світових фінансових криз.

Розвиток інструментів ринку, його структури, розмірів приводить до переміщення капіталів в галузі з найбільшою нормою прибутку, ефективному приміщенню капіталів, прискоренню переливів капіталу, їх відтворному інвестуванню в економіку. Тому фондовий ринок виконує відтворювальну функцію, реалізація якої сприяє перебудові структури економіки і врешті-решт досягненню високої ефективності виробництва за допомогою цінних паперів.

Не вдаючись до складних розрахунків, можна переконатися, що існує функціональний зв'язок між рівнем заощаджень та інвестиціями. Достатньо порівняти значення валових заощаджень та інвестицій у провідних країнах світу. Зокрема, 2000 року валові заощадження країн зони євро досягли 21,9% ВВП, а валові інвестиції в основний капітал – 21,2% ВВП. Для США та Японії валові заощадження того ж року становили 18,1 та 27,7% ВВП, тоді як валові інвестиції – 21,1 та 25,9% ВВП відповідно [6, с. 53]. Як видно, здатність економік вказаних країн до інвестування тісно пов'язана з обсягами національних заощаджень. Ця залежність виявляється у будь-якій економіці, проте механізм перетворення заощаджень в інвестиції може істотно різнитися. Головну роль у цьому відіграватимуть рівень розвитку та спосіб координації національної економіки. У бартерній еконо-

СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ПРОБЛЕМИ

міці заощадження можуть здійснюватися лише у формі реальних товарів. Відповідно інвестування передбачає обмін цих товарів на капітальні блага, перетворюючи його у тривалий та громіздкий процес.

Якщо власник заощаджень та інвестор збігається в одній особі, то доцільність існування такої системи досить сумнівна. У цьому разі фізичні особи самостійно приймають рішення про використання власних заощаджень для інвестицій у житлове будівництво чи здійснення індивідуальної підприємницької діяльності (підприємництво без створення юридичної особи, фермерство тощо). Або ж інвестиційне рішення є результатом спільних зусиль, тоді створення фірми на підставі партнерства. Зрештою, саме тоді фірма виступає суб'єктом інвестиційної діяльності, реалізуючи заощадження її засновників (рис. 2).

Якщо ж власник заощаджень не є безпосереднім інвестором, механізм залучення інвестиційних ресурсів в економіку ускладнюється. Відтепер фірма-інвестор змушена не лише зважати на відповідність реалізованого проекту завданням, а й враховувати інтереси власників вільних грошових коштів. Для останніх надання грошей у позику означає відмову від максимальної ліквідності заощаджень, а тому вимагає компенсації у формі процента. Розмір виплат, тривалість та форма запозичення – основні параметри, узгодження яких дає змогу реалізувати інтереси учасників інвестиційної діяльності. Механізмом збалансування цих параметрів відповідно до запитів кожної із сторін у ринковій економіці є фінансові ринки. Серед них важливу роль відіграє ринок цінних паперів. Цей сегмент фінансового ринку має ту перевагу, що забезпечує канали прямого фінансування інвестиційних проектів. Фірми та уряди країн спроможні позичати безпосередньо в населення за рахунок випуску в обіг майнових прав.

Рух заощаджень та інвестицій відбиває різні аспекти однієї із особливостей руху капіталу між секторами. Ця особливість полягає в тому, що відбувається рух фінансових фондів від виробників споживчих товарів до виробників інвестиційних товарів. Якщо в домашніх господарствах знижується рівень

споживання і збільшуються заощадження, виникає об'єктивна необхідність переведення фінансових фондів до виробників інвестиційних товарів. Цей процес регулює фінансовий ринок, внаслідок чого збільшується притік інвестицій у виробництво засобів виробництва на базі використання інноваційних технологій, відбувається економічне зростання на новій науково-технічній основі, підвищується продуктивність праці.

В економіці відбувається рух грошових потоків, що стимулює економічний розвиток і зростання добробуту населення. Заощадження інвестуються в реальні й фінансові активи, їхнє раціональне використання стимулює зростання прибутку в агентів економічних відносин, відбувається розширення зайнятості, збільшуються доходи домашніх господарств, що сприяє зростанню заощаджень і відповідному збільшенню інвестицій в економіку. Проте якщо цей процес ламає економічна криза, тоді весь рух може стати зворотним.

Варто зауважити, що, якщо інвестиційні можливості конкретної фірми обмежені недостатнім власним капіталом, можна скористатися заощадженнями населення, запропонувавши натомість фінансові інструменти з прийнятними для індивідуального інвестора характеристиками. Як свідчить господарська практика, емітент спирається аж ніяк не на вузьке коло осіб. У США акціонерами є 51,4 млн. осіб, що становить 21,1% всього населення країни, у Великобританії – 9 млн. (або 15,8%), в Японії – 11 млн. (або 9%), у ФРН – 4,5 млн. осіб (або 5,5%) [7, с. 11].

Якими б вагомими не були переваги ринку цінних паперів, вважати його ідеальним варіантом розв'язання проблеми трансформації заощаджень в інвестиції немає достатніх підстав. Безперешкодне функціонування інвестиційного процесу тільки на базі прямого фінансування має передбачати абсолютну достовірність та вичерпність інформації про емітентів, якою користуються фінансові інвестори.

Фінансове посередництво охоплює велику кількість інститутів, які подібно до інших фірм та уряду залучають заощадження домогосподарств, проте менше зацікавлені у здійсненні реальних інвестицій і перепозичають фінансові ре-

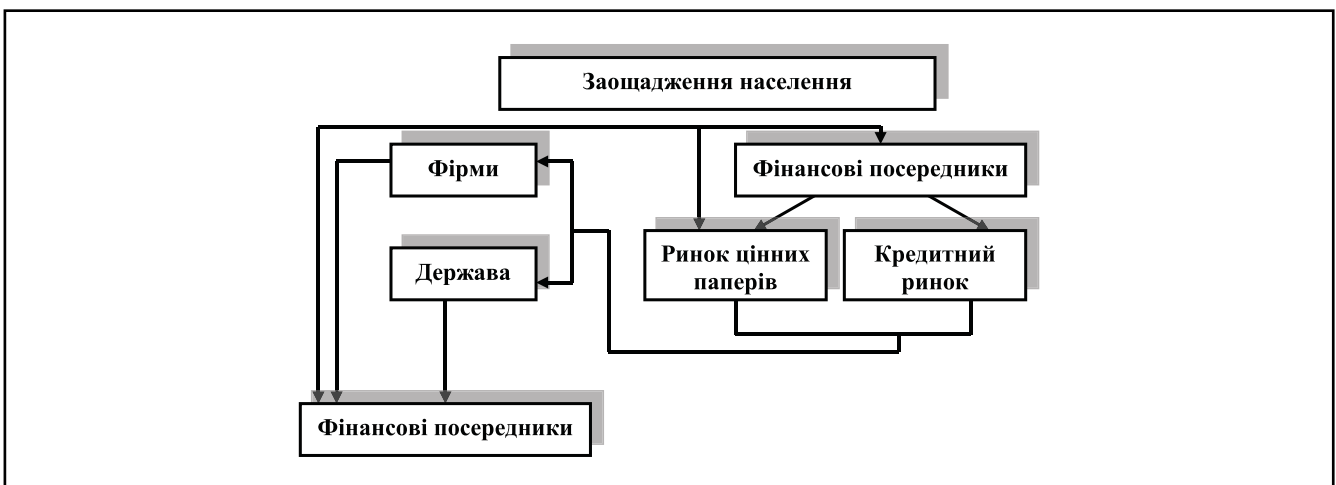

Рисунок 2. Схема процесу трансформації заощаджень населення в інвестиції*

* Складено автором.

сурси. Перехід заощаджень у користування кінцевих позичальників відбувається через фондовий ринок. На перший погляд канали непрямого фінансування лише ускладнюють процес трансформації заощаджень в інвестиції та стимулюють непродуктивні спекулятивні операції. Однак глибокий аналіз засвідчує формування потужного сектору фінансових послуг, перевагами якого користуються як фінансові інвестори, так і реальні. Власники заощаджень, як і за умов прямого фінансування, здатні збільшувати свої споживчі видатки у майбутньому, проте позбуваються потреби самостійно обирати інвестиційно привабливі проекти, доручаючи це фахівцям фінансових інститутів.

На сьогодні багато фахівців вважають, що назріла нагальна потреба в розробці програми вдосконалення розвитку фондового ринку, координації досліджень в цій області. В рамках розробки такої програми слід звернути увагу на необхідність:

- повнішого віддзеркалення вкладень населення в цінні папери в резерви страхування;

- відновлення практики соціологічного опитування громадян з тематики заощаджень в рамках обстеження сімей.

Запропоновані заходи дозволять забезпечити найбільш сприятливі умови для залучення їх як інвестицій на фондовий ринок.

Питання участі населення в інвестиційному процесі знаходиться в безпосередній залежності від умов забезпечення цієї участі. Тут перш за все необхідна система державних гарантій повернення вкладених в процесі інвестування фінансових ресурсів. При цьому має бути створений фонд обов'язкового резервування за рахунок засобів інституційних інвесторів (за прикладом комерційних банків), які служили б джерелом компенсації по вкладеннях інвесторів у випадках їх банкрутства. Для цього необхідно ухвалити відповідні нормативно-правові акти по встановленню щорічних обов'язкових відрахувань, розмір яких має бути пропорційний обсягам коштів населення, що залучаються інвесторами.

Іншим найважливішим напрямом розвитку системи гарантування безпеки внесків має стати введення системи обов'язкового страхування внесків дрібних інвесторів. Це зажадає розвитку нового для України сектору інвестиційного страхування, який не лише сприятиме зростанню страхового ринку, а й підвищить надійність інвестицій в Україні в цілому.

Необхідною умовою формування механізму захисту вкладень інвесторів є подальший розвиток та вдосконалення української депозитарної системи й перетворення її в інститут по захисту інтересів інвесторів. Для цього необхідно ширше використовувати поширені закордоном методи роботи з дрібними інвесторами. Тому потрібно створювати спеціальні депозитарії або відділи, які будуть орієнтовані на роботу з дрібними вкладниками.

Реалізація всіх перерахованих напрямів є основною допомогою по відновленню довіри населення до інвесторів та зміцнення засад формування ефективного фондового ринку в цілому.

Зокрема, для підвищення мотивації вкладень у цінні папери потенційні інвестори повинні мати:

- гарантії збереження своїх інвестицій;
- максимально повну інформацію про емітентів акцій;
- податкові пільги на інвестиції в цінні папери (при першому їх розміщенні);
- механізм оподаткування прибутків (але не збитків) при роботі на даному ринку;
- достатній набір інструментів для роботи на ринку цінних паперів: акції, облігації, векселі і т.д.

Висновки

Ринковий механізм трансформації заощаджень населення в інвестиції сприяє зростанню ролі домашніх господарств як суб'єктів макроекономічного розвитку, розширюючи їх функції і перетворюючи їх в основний споживчий осередок суспільства. У функціонуванні сучасної економіки фондовий ринок грає істотну роль. Він регулює багато соціально-економічних процесів, у тому числі і процеси інвестування капіталу, мобілізації коштів населення, їх заощадження та примноження. Внаслідок міграції капіталу відбувається його перелив з галузей, де має місце надлишок капіталу в галузі, де капіталу недостатньо і де його застосування корисне з погляду отримання прибутку, за рахунок отримання відтоку. Цінні папери служать тим інструментом, за допомогою якого цей механізм працює. В результаті відбувається наближення до оптимальної структури суспільного виробництва, що відповідає суспільному попиту. У цьому полягає важлива функція фондового ринку.

Одним із напрямів запобігання чи попередження розвитку кризових тенденцій в фінансовій сфері може бути забезпечення оптимального співвідношення між внутрішніми та зовнішніми джерелами запозичень, які використовують фінансово-кредитні установи. Варто приділяти більше уваги стимулюванню залучення заощаджень населення, які є важливим ресурсом з точки зору досягнення економічної рівноваги та стабільності у фінансовій системі країни. Порушення такої рівноваги може спричинити негативні процеси в економіці, а тому при розробці та реалізації державної економічної політики питання забезпечення економічної стабільності повинні ґрунтуватися на необхідності формування збалансованої та ефективної структури доходів і витрат населення, а також максимально можливої їх акумуляції на фондовому ринку.

Література

1. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж.М. Кейнс // Антология экономической классики. – М: Эконом, 1992. – Т. 2. – 486 с.
2. Булатов В.В. Экономичне зростання і фондовий ринок. Т. 1 / Булатов В.В. – М.: Наука, 2004 р. – С. 110.
3. Мамедов О. Сущность рыночной трансформации сбережений домохозяйств в постадминистративной экономике (от «предпочтения ликвидности» – к «предпочтению прибыльности») / Мамедов О.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://turati.virtuala-ve.net/files/mamedov.doc>

4. Алексеенко М. Суцність и роль сбережений в условиях рыночной экономики / М. Алексеенко // Экономика Украины – 2002. – № 11. – С. 23–30.

5. Панчишин С. Доходи і заощадження в перехідній економіці України / За ред. Панчишина С., Савлука М. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 406 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franko.lviv.ua>

6. Алехин Б.И. Государственные сберегательные облигации для населения / Б.И. Алехин, А.В. Захаров // Финансы. 2005. – № 12. – С. 51.

7. Денисенко М.П. Організаційно-економічний механізм інвестування // «Науковий світ» Науково-дослідний економічний інститут Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції; ВАТ «Хімнафтомашпроект». – К.: «Науковий світ», 2001. – 414 с.

8. Самуельсон П.А., Нордгауз В.Д. // Мікроекономіка: Пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 675 с.

В.І. ЯРОШЕНКО,
аспірант, НДЕІ

Передумови розвитку професійного ринку праці

У статті розглянуто проблемні питання щодо розвитку професійного ринку праці. Досліджено вплив демографічної ситуації, основних макроекономічних показників, структури незайнятих громадян, попиту ринку праці на окремі професії, конкурентоспроможності робочої сили на формування професійного ринку праці.

В статье рассмотрены проблемные вопросы относительно развития профессионального рынка труда. Проведены исследования влияния демографической ситуации, основных макроэкономических показателей, структуры незанятых граждан, спроса рынка труда на отдельные профессии, конкурентоспособности рабочей силы на формирование профессионального рынка труда.

In clause problem questions concerning development of a professional labour market are considered. Are carried out researches of influence of a demographic situation, the basic macroeconomic parameters, structures of free citizens, demand of a labour market for separate trades, competitiveness of a labour on formation of a professional labour market.

Постановка проблеми. Ринок праці України не збалансований за окремими професіями і спеціальностями. Технологічна і структурна перебудова галузей економіки, з одного боку, як правило, призводить до зникнення застарілих робочих місць, а з іншого – до появи нових вакансій. У цей час структурні невідповідності між попиту та її пропозицією загострюються в розрізі окремих професій і спеціальностей, їх конкурентоспроможності на ринку праці. Тому актуальним є дослідження проблеми розвитку професійного ринку праці в Україні.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Теоретичні і практичні проблеми ринку праці, робочих місць, конкурентоспроможності стали об'єктом дослідження відомих вчених: І.К. Бондар, О.Ю. Рудченко, В.Ф. Беседін, В.О. Покрищук, В.А. Савченко, О.М. Кузнецова та ін. Ряд публікацій

визначають необхідність удосконалення професійно-кваліфікаційного складу робочої сили шляхом розширення навчання на виробництві та в професійно-технічних навчальних закладах за відповідними професіями і кваліфікацією. Також важливе значення має державне регулювання основними процесами, що стосуються ринку праці, це насамперед заробітна плата, соціальний захист безробітних, підвищення життєвого рівня працюючого населення. О.Ю. Рудченко важливі питання розглядає щодо створення високопродуктивних робочих місць. І.К. Бондар звертає особливу увагу на необхідність комплексного вирішення проблеми розширення зайнятості населення, враховуючи професійний і кваліфікаційний рівень. В.О. Покрищук звертає увагу на важливість державних програм розвитку трудового потенціалу, попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці.

Метою статті є дослідження проблем формування професійного ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Складність, багатогранність і масштабність розвитку професійного конкурентоспроможного ринку праці як складної системи, передбачає множинну взаємопов'язаних і взаємодіючих між собою елементів та підсистем різної фізичної природи.

Важливими факторами впливу на розвиток професійного ринку праці є демографічна ситуація, економічно-соціальні процеси, професійне навчання, ринок інвестицій, міграційні процеси.

Демографічна ситуація країни є одним із головних індикаторів її соціально-економічного розвитку та основою формування конкурентного професійного ринку праці. Динаміка чисельності та руху населення (народжуваність, смертність, еміграція), а також його склад є важливими вихідними параметрами і є основою формування професійного ринку праці.

Динаміка чисельності населення, народжуваності та смертності в Україні показує наявність негативних тенденцій у цій сфері (табл. 1).